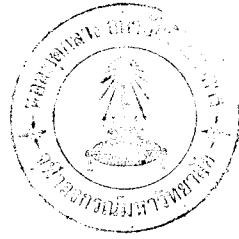

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลังของการวิจัย

ในวงการบริหาร ทั้งในวงการธุรกิจ วงการราชการและวงการศึกษาก็ว่าการบริหารงานบุคคลเป็นหัวใจของการบริหาร เพราะความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ วัสดุ ทรัพย์ และการเงิน แม้จะมีบริบูรณ์สักเพียงใดจะไม่มี ความหมายเลย ถ้าคนที่จะใช้สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะใช้หรือขาดขวัญ ขาดกำลังใจที่จะร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบริหารการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ งานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครู เพราะว่าครูเป็นบุคลากรที่นับว่ามีความสำคัญมากในโรงเรียน เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้มีความรู้ความประพฤติอันเหมาะสมที่จะเติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชาติบ้านเมืองในอนาคต ฉะนั้นผู้บริหารการศึกษาจะคงให้ความสนใจการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างดี และมีความพึงพอใจ และสามารถเอาชนะความแตกต่างของครูให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ในโรงเรียนครูใหญ่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าบริหารโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับครูและจะคงถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของครู การสรรหามูลากรก็คือ การบำรุงรักษาและการพัฒนามูลากรก็คือ เป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องกระทำต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้ครูที่มีคุณภาพ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าคุณภาพการสอนและความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถของการบริหารงานของครูใหญ่ รวมกับคุณภาพของครูในโรงเรียน²

¹ ภิญโญ สาคร, การบริหารงานบุคคล (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 5.

² พันธุ์ ทัศนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2512), หน้า 51.

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูเป็นจำนวนมากกว่าครูในโรงเรียนระดับอื่น มีความแตกต่างกันทั้งระดับการศึกษา สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และพื้นฐานทางครอบครัว โดยทั่วไป ครูประถมศึกษาแตกต่างจากครูในโรงเรียนระดับอื่นในเรื่องการศึกษา ลักษณะและสภาพของงานที่เกี่ยวข้องกับการสอน ครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้รับการอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะวิชา (Subject-Matter Specialist) ส่วนครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้กว้างทั่ว ๆ ไป (Generalist) เพื่อจะได้แนะนำให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างในโรงเรียน และความรับผิดชอบของครูระดับมัธยมศึกษาต่อนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ เป็นระยะเวลาดสั้น ๆ เป็นรายชั่วโมง ในขณะที่ครูประถมศึกษารับผิดชอบนักเรียนกลุ่มเดียวกันตลอดวัน³ นอกจากนี้ คุณภาพของครูในโรงเรียนประถมศึกษายังมีครูที่ไม่มีวุฒียุติศึกษาเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ในปี 2515 มีครูที่ไม่มีวุฒิต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาอยู่ถึง 80,590 คน ส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษา 48,830 คน⁴ โรงเรียนในชนบทส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และมักจะต้องอยู่ห่างไกล ครูที่สอนมีวุฒิต่ำ ครึ่งสามครูที่มีวุฒิส่งมักนิยมสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ในเมือง และอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีวุฒิส่งและสอนอยู่ในเมือง กลับมีอัตราส่วนนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบต่ำกว่าครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมีวุฒิต่ำและสอนอยู่ในชนบท กล่าวคือ อัตราส่วนครูต่อนักเรียนของกรมสามัญศึกษา เป็น 1 : 23-25 คน ส่วนครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็น 1 : 31-32 คน⁵ เหล่านี้เป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

³ Robert C. Mckean and H. H. Mills, The Supervisor (New Delhi : Prentice-Hall of India (Private) Ltd., 1965). p. 35.

⁴ ลีปพนธ์ เกตุทัต และคณะ. "การปฏิรูปการศึกษา : รายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา" รายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, 4 ธันวาคม 2518 (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 140.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก คือ ครู เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร ถ้าหากโรงเรียนมีครูที่มีความรู้ ความสามารถ ความขยันหมั่นเพียร และตั้งใจทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารโรงเรียนคือครูใหญ่ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในทางวิชาการ เป็นที่พึ่งของครูและครูนับถือ พยายามให้บริการที่ดีแก่ครู ผลที่ได้รับจะทำให้คุณภาพของการศึกษาของเด็กดีขึ้น

การบริหารที่ดีนั้นควรให้ทั้งงานและน้ำใจ⁶ ดังนั้นความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างดีที่สุด ประหยัดที่สุด และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเมื่อบุคคลมีความพึงพอใจในงานของตนแล้ว เขาจะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ ควบคู่กับความกระตือรือร้นและขยันหมั่นเพียร ขวัญในการปฏิบัติงานของเขาจะดีขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสามารถที่จะปรับปรุงได้โดยทำให้ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการสอน พื่อใจในเพื่อนร่วมงาน การสังคมในหมู่คณะครูที่มีความเสียสละและรับผิดชอบร่วมกันในโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และมีความผูกพันอยู่กับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน⁷ หากครูมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน และสามารถที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานได้แล้ว จะทำให้ครูทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน งานที่ใดจะมีประสิทธิภาพสูง

จากการศึกษาถึงผลงานวิจัยเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า มีผู้ทำการศึกษาเรื่องขวัญในการปฏิบัติงาน ทั้งในวงการอุตสาหกรรมและวงการศึกษาในต่างประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยทีเดียว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 เพราะยังไม่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยมาก่อนว่าสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 449.

⁷Mckean and Mills, op.cit., p. 105.

โรงเรียนประถมศึกษาเล็กน้อยเพียงใด การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นมูลฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นครูในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นบุคลากรที่ควรจะได้รับ การดูแล เอาใจใส่ทำนุบำรุงให้ อยู่ในสภาพที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างดี มีประสิทธิภาพและมีจำนวน เพียงพออยู่เสมอ ถ้าผู้บริหารการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูแล้ว ย่อมจะทำให้สามารถที่จะปรับปรุงเสริมสร้างขวัญในการ ปฏิบัติงานของครูได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6
2. เพื่อศึกษาระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต การศึกษา 6
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาระหว่าง
 - 3.1 สังกัด
 - 3.2 อายุราชการ
 - 3.3 วุฒิทางครู

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ประชากรประกอบด้วยครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดเทศบาล ในเขตการศึกษา 6 ไคแก้ว จังหวัด ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อัญชยา อ่างทอง และอุทัยธานี ซึ่งเป็นครูที่มีอายุราชการ ตั้งแต่ 1 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในปีการศึกษา 2518

1. กลุ่มตัวอย่าง ใช้ประชากรในจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างได้ โดยเลือกจังหวัดมาใช้ในการ วิจัยประมาณ ร้อยละ 60 ของจังหวัดที่อยู่ในเขตการศึกษา 6 แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เลือก

โรงเรียนมาใช้ในการวิจัยประมาณร้อยละ 75 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดเทศบาล และประมาณร้อยละ 5 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในแต่ละจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างได้

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 2.1.1 สังกัด แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมสามัญศึกษา และเทศบาล
- 2.1.2 อายุราชการ แบ่งเป็น อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี, อายุราชการ 5 - 10 ปี และอายุราชการมากกว่า 10 ปี
- 2.1.3 วุฒิทางครู แบ่งเป็น วุฒิ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หรือไม่มีวุฒิทางครู, วุฒิ พ.ม. หรือประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงหรือเทียบเท่า และวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.2.1 สภาพการปฏิบัติงาน
- 2.2.2 ความเพียงพอของรายได้จากการปฏิบัติงาน
- 2.2.3 ความเป็นมิตรและความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงาน
- 2.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
- 2.2.5 ความสามารถในการนิเทศการปฏิบัติงาน
- 2.2.6 นโยบายและการบริหาร
- 2.2.7 ความเชื่อมั่นในการบริหาร
- 2.2.8 การติดต่อสื่อสารอย่างเพียงพอ
- 2.2.9 สถานภาพและการยอมรับนับถือ
- 2.2.10 ความสามารถของผู้ร่วมงาน
- 2.2.11 โอกาสก้าวหน้า
- 2.2.12 การระบุตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน

- 2.2.13 ความมั่นคงในการทำงาน
- 2.2.14 การยอมรับงานที่ได้กระทำสำเร็จ
- 2.2.15 ความรู้สึกภูมิใจและเห็นความสำคัญของงาน
- 2.2.16 ความพึงพอใจในหน่วยงาน
- 2.2.17 สวัสดิการในหน่วยงาน

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำและข้อความเฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้คำนิยามศัพท์เฉพาะต่าง ๆ ไว้ดังนี้คือ

1. ขวัญในการปฏิบัติงาน หมายถึง ทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และต่อความร่วมมือกันอย่างเต็มความสามารถของบุคคลในหน่วยงาน⁸
2. เขตการศึกษา 6 หมายถึง การแบ่งท้องที่ของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้แต่ละเขตได้ปฏิบัติงานทางวิชาการ มีสำนักงานศึกษาธิการเขตอยู่ ณ จังหวัดลพบุรี และมีเขตภายในท้องที่ คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดคอุทัยธานี⁹
3. สังกัด หมายถึง สายการบังคับบัญชาของหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาซึ่งครูได้ทำการสอนอยู่ แบ่งออกเป็น 3 สังกัด คือ
 - 3.1 กรมสามัญศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

⁸ Keith Davis, Human Relations at Work (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1962), p. 76.

⁹ "พระราชกฤษฎีกา แบ่งท้องที่ของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็นเขต พ.ศ.2516," ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 90 ตอนที่ 58 (วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2516), มาตรา 3.

3.2 เทศบาล หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาระดับประถมศึกษา
ในเขตเทศบาล

3.3 องค์การบริหารส่วนจังหวัด หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
การศึกษาระดับประถมศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งนอกเหนือจากข้อ 3.1 และข้อ 3.2

4. อายุราชการ หมายถึง ระยะเวลาที่ครูเข้ารับราชการนับตั้งแต่วันบรรจุ
แต่งตั้งเป็นข้าราชการสามัญ จนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3
กลุ่ม คือ (1) ครูที่มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี (2) ครูที่มีอายุราชการ 5 - 10 ปี
(3) ครูที่มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี

5. วุฒิทางครู หมายถึง ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรทางการศึกษา เช่น
ป.ป., ป.กศ., พ.ป., ป.กศ.สูง, พ.ม. หรือ อนุปริญญา, กศ.บ., ค.บ. เป็นต้น ซึ่งผู้
ทำหน้าที่ครูได้รับจากสถาบันการศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการ โดยการสอบเลื่อนวุฒิหรือ
สำเร็จการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มครูที่มีวุฒิ ป.กศ.
หรือเทียบเท่า หรือต่ำกว่า ป.กศ. หรือไม่มีวุฒิทางครู (2) กลุ่มที่มีวุฒิ พ.ม.หรือ ป.กศ.สูง
หรือเทียบเท่า (3) กลุ่มที่มีวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการวิจัยเรื่องนี้จะทำให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา
ได้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและส่งเสริมขวัญในการปฏิบัติงานของครูเพื่อ
ให้ครูได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น
2. ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมองเห็นความ
สำคัญของการเสริมสร้างขวัญในการปฏิบัติงานของครู อันจะเป็นผลดีแก่การบริหารการศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากร ประกอบด้วยครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดเทศบาล ในเขตการศึกษา 6 ซึ่งมีเขตภายในท้องที่ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดอุทัยธานี
2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้ประชากรในจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างโดยเลือกจังหวัดมาใช้ในการวิจัยประมาณร้อยละ 60 ของจังหวัดที่มีอยู่ในเขตการศึกษา 6 แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเลือกโรงเรียนมาใช้ในการวิจัยประมาณร้อยละ 75 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดเทศบาล และประมาณร้อยละ 5 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในแต่ละจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างได้
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล
4. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าคะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน และทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้ $t - test$

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่องนี้ แบ่งออกเป็นบท ดังนี้ บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ภูมิหลังและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 จะกล่าวถึง เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะประกอบด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องขวัญ ความสำคัญของการศึกษาเรื่องขวัญ ความหมาย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน ประโยชน์ของขวัญที่มีต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องขวัญในต่างประเทศและในประเทศไทย

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยปัญหา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และ

การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 เป็นบทสรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย